

торських фірм) можна таким чином: здійснити прив'язку норм законодавства у сфері аудиторської діяльності до норм антикорупційного законодавства; за допомогою ви-

тчисняних та міжнародних спеціалістів-аудиторів розробити методики легалізації «брудних» доходів із більш точним набором індикаторів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдженню зброї масового знищення : Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1702-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 50-51. – Ст. 2057.
2. Про аудиторську діяльність : Закон України від 22 квітня 1993 року № 3125-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 23. – Ст. 243.
3. Про затвердження Положення про Державну службу фінансового моніторингу України : Постанова Кабінету Міністрів України від 29 червня 2015 року № 537 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.golovbukh.ua/regulations/8451/470355/>
4. Науково-практичний коментар до Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» / Губенко А. Г., Лошицький М. В., Бичкова С. С., Котляревський Я. В. – К. : Ваіте, 2015. – 816 с.
5. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України в 2 томах / Дзера О. В., Кузнєцова Н. С., Луць В. В. – 2013. – 729 с.
6. Рекомендації FATF 22 (2012 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.sdfm.gov.ua/content/file/site_docs/2012/22.03.2012/1.pdf
7. Савченко Л. А. Правові основи фінансового контролю : навч. посіб. / Л. А. Савченко. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 504 с.
8. Финансовое право : учебник / [отв. ред. Н. И. Химичева]. – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : Юристъ, 2002. – 733 с.

УДК 342.951

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ЦЕНТРАЛЬНОГО АНТИКОРУПЦІЙНОГО БЮРО РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА

ADMINISTRATIVE LEGAL STATUS OF THE CENTRAL ANTI-CORRUPTION BUREAU REPUBLIC OF POLAND

Якубовський Р.В.,
к.ю.н., доцент,

доцент кафедри міжнародного права та європейської інтеграції
юридичного факультету

Тернопільський національний економічний університет

У статті здійснено аналіз завдань, повноважень та організації Центрального антикорупційного бюро. Встановлено, що працівники Бюро в процесі реалізації визначених завдань проводять оперативно-розшукові, слідчі, аналітично-інформаційні та контрольні заходи, а також здійснюють превентивну діяльність по запобіганні корупції.

Ключові слова: корупція, Центральне антикорупційне бюро, оперативно-розшукові заходи, слідчі заходи, аналітично-інформаційні заходи, контрольні заходи, превентивна діяльність.

В статье проведен анализ задач, полномочий и организации Центрального антикоррупционного бюро. Установлено, что работники Бюро в процессе реализации определенных задач проводят оперативно-розыскные, следственные, аналитическо-информационные и контрольные мероприятия, а также осуществляют превентивную деятельность по предотвращению коррупции.

Ключевые слова: коррупция, Центральное антикоррупционное бюро, оперативно-розыскные мероприятия, следственные мероприятия, аналитическо-информационные мероприятия, контрольные мероприятия, превентивная деятельность.

The article analyzes the tasks, authority and organizing of the Central Anti-Corruption Bureau. Central Anti-Corruption Bureau in Poland emerged as the central anti-corruption agency, which deals with combating corruption. Bureau is a special service for fighting corruption in public and economic spheres, particularly in state and local-level institutions, as well as to combat activities that harm the economic interests of the state.

Central Anti-Corruption Bureau is headed by the chairman. Chairman manages the office in person or through his deputies. Chairman of the bureau may be dismissed only in cases specified by law. These include: voluntary resignation, failure of conditions governing the appointment of the chairman or his health. Chairman of the Central Anti-Corruption Bureau and his deputies do not have the immunity that would protect them from criminal or civil liability, regardless of the performance of professional duties or due to other circumstances. At the same time, all employees are protected by law in cases requiring the use of specific operational measures such as test purchases, under the same conditions as the police officers and other services.

Established that the Central Anti-Corruption Bureau was created as a special service and this in turn points to the fact that this institution must be closed.

Bureau cooperates with many international organizations and law enforcement agencies of other countries. It is noted that the purpose of cooperation bureau is to exchange best practices and knowledge on corruption, solutions and tools that operate abroad, as well as current exchange of information related to the operational-search activities conducted services in other countries.

Found that office workers in the implementation of certain tasks carried out operative search, investigative, analytical and information measures, control measures and carry out preventive activities to prevent corruption.

Key words: corruption, Central Anti-Corruption Bureau, operative search measures, investigative measures, analytical and information measures, control measures, preventive activities.

На сьогодні надзвичайно актуальними в Україні залишаються проблеми корупції та шляхи її подолання, зокрема з урахуванням багаторічного міжнародного досвіду боротьби з корупційними проявами. Позитивним для України у запобіганні корупції є досвід Республіки Польща, яка є державою-сусідом і згідно дослідження Transparency International щодо Індексу сприйняття корупції у 2015 році займала 30 місце з-поміж 168 країн, а Україна – відповідно 130 місце. При цьому, до порівняння, у 2014 році Україна була на 142 місці з 175 країн. Покращити даний індекс для України вдалося зокрема за рахунок створення у 2015 році Національного антикорупційного бюро України.

Повноваження Національного антикорупційного бюро України у значній мірі є подібними до Центрального антикорупційного бюро Республіки Польща (далі – ЦАБ), що має десятирічний досвід у боротьбі з корупцією. Тому доцільно детальніше розкрити основні завдання та організацію діяльності ЦАБ.

Окремі питання функціонування антикорупційних органів України та зарубіжних країн розглянуто в працях таких вітчизняних дослідників як: В. Ю. Бобринський, М. В. Грищенко, Р. В. Гречанюк, О. З. Жовнір, Д. І. Йосифович, О. Г. Кальман, В. П. Кіселичник, Б. В. Романюк та ін.

Метою статті є проведення аналізу завдань, повноважень та організації ЦАБ у законодавстві Республіки Польща, а також розкриття деяких показників діяльності даної установи.

Закон Республіки Польща від 09 червня 2006 року «Про Центральне антикорупційне бюро» [1] визначає ЦАБ як спеціальну службу для боротьби з корупцією в публічній та економічній сферах, зокрема в державних і самоврядних установах, а також для боротьби з діяльністю, що завдає шкоди економічним інтересам держави.

ЦАБ виникло в Польщі як центральний антикорупційний орган, який займається протидією корупції.

ЦАБ розпочало свою діяльність в атмосфері протиріч. З початку сумніви викликали підстави його роботи. Бюро являє собою спеціальну службу з широкими компетенціями і можливостями втручатися в особисте життя громадян в межах встановлених законом повноважень. Виникали питання, чи буде це насправді орган по боротьбі з корупцією, створений відповідно до міжнародних стандартів, чи швидше діятиме як спеціальний інструмент політичної боротьби [2, с. 187].

Основним завданням ЦАБ є боротьба з корупцією на межі між державним і приватним сектором [3, с. 19]. ЦАБ є єдиною спеціальною службою в Польщі, яка наділена повноваженнями контролю майнових декларацій і економічних рішень. Наступним елементом, що відрізняє Бюро з-поміж інших органів, є функціонування інституту уповноваженого за контролем обробки персональних даних ЦАБ. Це також єдина спеціальна служба в Польщі, в якій діють засади обрання керівника на визначений термін. ЦАБ веде оперативно-розшукову, контрольну, аналітично-інформаційну і слідчу діяльність. Крім того, завдяки змінам до кримінально-процесуального законодавства від 01 липня 2015 року Бюро має можливість проведення власних розслідувань. Дана інституція здійснює також діяльність за дорученням суду або прокурора [4, с. 226].

До завдань ЦАБ відносять:

1) розпізнання, запобігання і виявлення злочинів:

а) проти діяльності державних установ і органів місцевого самоврядування;

б) проти здійснення правосуддя, проведення виборів і референдумів, державної політики, достовірності документів, майна, господарських операцій, обігу грошей і цінних паперів, якщо вони пов'язані з корупцією або діяльністю проти економічних інтересів держави;

в) фінансування політичних партій, якщо вони мають зв'язок з корупцією;

г) податкових зобов'язань та розрахунків за дотації і субвенції, якщо вони пов'язані з корупцією або господарською діяльністю проти економічних інтересів держави;

д) принципів конкуренції;

е) торгівлі ліками, продуктами харчування спеціального призначення, медичних виробів;

2) виявлення і протидія випадкам порушення положень Закону Республіки Польща від 21 серпня 1997 року «Про обмеження здійснення господарської діяльності особами, які виконують державні функції»;

3) документування підстав і ініціювання виконання Закону Республіки Польща від 21 червня 1990 року «Про повернення прибутку, отриманого незаконно за рахунок Державного казначейства та інших державних юридичних осіб»;

4) розкриття випадків недотримання певних положень закону щодо процедур і реалізації рішень, що стосуються: приватизації і комерціалізації, фінансової підтримки, державних закупівель, розпорядження майном фізичних або юридичних осіб, дозволів, різноманітних стимулів, пільг, квот і кредитних гарантій;

5) контроль правильності і точності майнових декларацій або заяв про ведення господарської діяльності осіб, які обіймають державні посади, поданих відповідно до окремих положень;

6) проведення аналітичної діяльності в сфері компетенції ЦАБ та подання інформації у зв'язку з цим Прем'єр-міністру, Президенту Польської Республіки, Сейму та Сенату;

7) здійснення інших дій, визначених в окремих законах і міжнародних договорах.

Голова ЦАБ для реалізації завдань, що покладаються на Бюро може співпрацювати з компетентними органами і службами інших країн та міжнародних організацій. Ухвалення рішення щодо такого співробітництва може мати місце після отримання згоди прем'єр-міністра.

ЦАБ співпрацює з багатьма міжнародними організаціями та правоохоронними органами інших країн. Метою співпраці є обмін передовим досвідом, знаннями про корупцію, рішеннями та інструментами, які діють за кордоном, а також поточний обмін інформацією, котра пов'язана з оперативно-розшуковою діяльністю, що проводиться службами інших країн. Так, у травні 2016 року між Національним антикорупційним бюро України і ЦАБ підписано Меморандум про співпрацю.

ЦАБ створено як спеціальну службу і це, в свою чергу, вказує на те, що ця інституція закритого типу.

Основними завданнями ЦАБ є виявлення, запобігання та викриття корупційних злочинів, які передбачені законом. Крім того, ЦАБ виконує свої основні функції, використовуючи широкий інструментарій, що складається (на додаток до типово поліцейських інструментів) з: прослуховування, всіх видів заходів, пов'язаних зі спостереженням (наприклад, через доступ до приватних рахунків, контроль кореспонденції, змісту посилок, Інтернет-рахунків і т.д.), контрольного придбання, підробки документів з метою проведення операцій або навіть збір конфіденційних даних (наприклад, щодо особистого життя підозрюваних). Таким чином, ЦАБ може використовувати всі інструменти, які доступні для співробітників поліції та інших спеціальних служб, зокрема такі як військова контррозвідка або Агентство внутрішньої безпеки [2, с. 193].

Так, у 2015 році відсоток слідчих дій, проведених ЦАБ і завершених обвинувальним вироком, залишився на рівні 2014 року і склав більше 49%. У результаті контрольних заходів виявлено завданю шкоди майну Державного казначейства або замаху на виникнення такої шкоди не менше, ніж на 139 мільйонів злотих [5, с. 3].

Крім того, ЦАБ бере участь у підготовці нормативних актів, які стосуються протидії корупції, проводить консультації, надає висновки, проте не має права законодавчої ініціативи і його роль в законодавчому процесі обмежена.

Роль ЦАБ обмежена у сфері координатора реалізації антикорупційної політики.

Важливою частиною функціонування ЦАБ є також діяльність превентивного і профілактичного характеру.

У цілому профілактичні заходи, включаючи аналіз даних про корупцію та обмін ними із суспільством, не є основним завданням ЦАБ. Бюро не має великої команди своїх власних аналітиків і дослідників [2, с. 204-205]. У 2015 році видано ряд інформаційних та освітніх публікацій. Працівники також провели 169 навчальних курсів для посадових осіб, під час яких підвищено кваліфікацію понад 8 тис. осіб зі 124 установ [5, с. 3].

Організація діяльності ЦАБ регламентована Законом Республіки Польща від 09 червня 2006 року «Про Центральне антикорупційне бюро».

ЦАБ очолює голова. Діяльність голови ЦАБ контролюється Сеймом.

Голова ЦАБ призначається строком на чотири роки і звільняється з посади Прем'єр-міністром після консультацій з Президентом Польської Республіки, Колегією у справах спеціальних служб і Парламентським комітетом у справах спеціальних служб. Прем'єр-міністр з подання голови ЦАБ призначає і звільняє з посади заступників голови ЦАБ після консультацій з Парламентським комітетом у справах спеціальних служб.

Голова ЦАБ керує роботою Бюро особисто або через своїх заступників.

Головою ЦАБ або його заступником може бути особа, яка:

- 1) має польське громадянство;
- 2) користується всіма громадянськими правами;
- 3) має бездоганні моральні, громадянські і патріотичні якості;
- 4) не була засуджена за умисний або казначейський злочин;
- 5) відповідає вимогам положення про захист секретної інформації у сфері доступу до секретної інформації з грифом «цілком таємно»;

6) має вищу освіту;

7) не виконувала професійних обов'язків, не працювала і не була співробітником органів державної безпеки чи не була суддею.

Голова ЦАБ та його заступники не наділені імунітетом, що захищав би їх від кримінальної або цивільної відповідальності, незалежно від виконання професійних обов'язків чи в результаті інших обставин. У той же час, усі працівники захищені законом у випадках, що вимагають застосування конкретних оперативних заходів, таких як контрольні закупки на тих же умовах, що і працівники поліції та інших служб.

Голова Бюро може бути звільнений тільки у випадках, визначених у законі. До них відносяться: добровільна відставка, невиконання умов, що регламентують призначення голови або стан його здоров'я.

ЦАБ є найменшою і наймолодшою спеціальною службою Польщі. У Бюро працює 879 посадових осіб та співробітників, які є професіоналами високого класу в сферах, пов'язаних з діяльністю служби. Вони є фахівцями у сфері оперативної роботи, розслідування, виявлення, аналізу, контрольних заходів, безпеки телекомунікаційних мереж, захисту секретної інформації та персональних даних, юридичних послуг, логістики і фінансів, аудиту та внутрішньої безпеки, міжнародного співробітництва та безпеки, а також навчання персоналу. Більше однієї третини працівників, котрі працюють в ЦАБ, становлять жінки. Серед 764 працівників є 232 особи жіночої статі, а серед 115 цивільних службовців таких осіб – 88 [6, с. 13].

Таким чином, ЦАБ діє як центральний орган, що займається протидією корупції в Польщі. Працівники ЦАБ в процесі реалізації визначених завдань проводять оперативно-розшукові, слідчі, аналітично-інформаційні та контрольні заходи. ЦАБ також здійснює превентивну діяльність.

ЛІТЕРАТУРА

1. O Centralnym Biurze Antykorupcyjnym : Ustawa z dnia 09 czerwca 2006. – 2006. – № 104. – P. 708.
2. Mechanizmy przeciwdziałania korupcji w Polsce : raport z monitoringu / pod red. A. Kobylińskiej, Grz. Makowskiego, M. Solona-Lipińskiego. – Warszawa : Fundacja Instytut Spraw Publicznych, 2012. – 279 s.
3. Instytucjonalizowana działalność antykorupcyjna na świecie / Centralne Biuro Antykorupcyjne. – Warszawa ; Legionowo : Wydawnictwo Centrum Szkolenia Policji, 2011. – 246 s.
4. Przegląd Antykorupcyjny. Czasopismo Centralnego Biura Antykorupcyjnego. – Warszawa, 2016. – № 1 (6). – 237 s.
5. Informacja o wynikach działalności Centralnego Biura Antykorupcyjnego w 2015 roku. – Warszawa, 2016. – 18 s.
6. Informator CBA. – Warszawa : Centralne Biuro Antykorupcyjne, 2015. – 16 s.